

ROZSTANIA OBITUARIES

PROF. DR HAB. IRENA TUROWSKA

(30.XI.1900–4.I.1990)

W dniu 4 stycznia 1990 r. dobiegło końca nadzwyczaj pracowite i owocne dla nauki życie prof. dr hab. Ireny Turowskiej, byłego wieloletniego kierownika Katedry i Zakładu Botaniki Farmaceutycznej Akademii Medycznej im. M. Kopernika w Krakowie.

Profesor I. Turowska, urodziła się 30 listopada 1900 roku w Krakowie. Cały, prawie 90-letni okres życia związała ze swym ukochanym miastem, w którym osiągnęła wszystkie etapy wykształcenia oraz stopnie i tytuły naukowe. Studia botaniczne odbyła na Uniwersytecie Jagiellońskim, uzyskując w 1926 roku dyplom na podstawie pracy pt. *Biologia samodzielną bakterii*, opublikowanej w *Przyrodniku* w 1925 r. Pracę badawczą rozpoczęła w Instytucie Botanicznym UJ. W latach 1925–1930 pracowała w szkolnictwie średnim w Krakowie, prowadząc równocześnie badania związane ze swą rozprawą doktorską, wykonywaną pod kierunkiem prof. W. Szafera. Tematem pracy były obserwacje nad warunkami rozwoju bakterii żelazistych. Stopień doktora filozofii UJ uzyskała w roku 1930 i objęła etat starszego asystenta Zakładu Botaniki Farmaceutycznej UJ. Przedmiotem jej dalszych badań były problemy związane z mikrobiologią wód siarczanych. Na podstawie uzyskanych wyników Autorka wysunęła hipotezę dotyczącą filogenezy niektórych spośród ba-

danych gatunków bakterii siarczanych i żelazistych. Wyniki pracy zostały wykorzystane przy ocenie leczniczych właściwości źródeł mineralnych, co podkreślił prof. Sabatowski w swej *Balneologii* (1947). Po zakończeniu zaplanowanych badań mikroflory wód w roku 1939 prof. I. Turowska podjęła tematykę bezpośrednio związaną z pracami Katedry Botaniki Farmaceutycznej. Przedmiotem szczególnego Jej zainteresowania stały się rośliny olejkodajne. Prace te miały aspekt praktyczny i przyczyniły się do uniezależnienia kraju od importu kosztownych, roślinnych olejków eterycznych.

Wybuch II wojny światowej przerwał prace eksperymentalne prof. I. Turowskiej. W latach 1939–1941 zajęła się uprawą roślin leczniczych. W roku 1941 podjęła pracę w Ogrodzie Roślin Leczniczych należącym do Ogrodu Botanicznego UJ. W 1945 roku razem z prof. J. Wołoszyńską, kierownikiem Katedry Botaniki Farmaceutycznej UJ, rozpoczęła reorganizację Katedry. Ukończyła przerwana przed wojną pracę habilitacyjną pt. *Serdecznik pospolity odmiana włosista – Leonurus cardiaca L. var. villosa* i w roku 1947 habilitowała się na Wydziale Filozoficznym UJ. Po śmierci prof. J. Wołoszyńskiej, w 1951 roku przejęła obowiązki kierownika Katedry i Zakładu Botaniki Farmaceutycznej Akademii Medycznej w Krakowie, a rok później została formalnie kierownikiem tej placówki. W 1954 roku uzyskała tytuł profesora nadzwyczajnego, a w roku 1962 została profesorem zwyczajnym.

Tematyka prac prof. I. Turowskiej oraz Jej zespołu, obejmowała następujące zagadnienia:

- 1) wzbogacenie krajowego asortymentu gatunków roślin leczniczych o nowe jednostki systematyczne lub poszerzenie informacji farmakobotanicznych o już używanych surowcach,
- 2) opracowywanie prostych metod wstępnej oceny wartości surowców leczniczych,
- 3) poszukiwanie roślinnych substancji mitostatycznych i mitodepresyjnych,
- 4) badanie składu chemicznego grzybów wielkooznaczonych oraz biologicznej aktywności wykrytych substancji,
- 5) ocenę krajowych zasobów roślin leczniczych i rejonizację zbiorów,
- 6) opracowania o charakterze historycznym. Z tego zakresu prof. I. Turowska opublikowała w postaci książkowej *Historię zielarstwa* oraz *Materiały do historii Katedry Botaniki Farmaceutycznej w Polsce*.

Rezultatem prac dydaktycznych prof. I. Turowskiej były m. in. skrypty przeznaczone dla studentów Wydziału Farmaceutycznego: *Botanika Farmaceutyczna* (cztery wydania), *Rośliny nasienne* (trzy wydania), *Rośliny zarodnikowe* wspólnie z Z. Podbielkowskim i W. Wojewodą (dwa wydania), *Skorowidz fito-histo-chemiczny* wspólnie z S. Kohl Münzerem i J. Węgiel.

Wśród najważniejszych publikacji ostatniego

okresu należy wymienić *Zarys zielarstwa. Problemy współczesne* (napisane wspólnie z J. Kozłowskim i L. Golczem).

Dorobek naukowy prof. I. Turowskiej obejmuje łącznie 210 publikacji. W latach pełnienia funkcji kierowniczej przez prof. I. Turowską, obejmujących okres 1951-1971, opublikowano w Katedrze 128 prac doświadczalnych, 28 referatów lub instruktażowych, 6 recenzji, 11 monografii, podręczników, względnie skryptów.

Ponadto prof. I. Turowska była promotorem 7 przewodów doktorskich, opiekunką 4 przewodów habilitacyjnych, recenzentem 10 prac doktorskich oraz 7 rozpraw habilitacyjnych. Recenzowała dorobek naukowy 6 samodzielnych pracowników nauki w związku z ich awansem na profesorów nadzwyczajnych i zwyczajnych.

Bogata była również działalność organizatorska prof. I. Turowskiej związana z nauką i nauczaniem, wychodząca poza ramy uczelni. W roku 1945 objęła funkcję wiceprezesa Polskiego Związku Zielarskiego i redaktora organu Związku *Przeglądu Zielarskiego*. Brała udział w wielu kursach zielarskich przeznaczonych dla osób zajmujących się uprawą roślin leczniczych. Wykładała także botanikę farmaceutyczną i farmakognozę na kursach dokształcających dla pomocników aptekarskich.

Gdy powstała Komisja Nauk Farmaceutycznych Polskiej Akademii Umiejętności, prof. I. Turowska objęła funkcję jej sekretarza i dyrektora wydawnictwa. W tym czasie zorganizowała i redagowała rocznik *Prace Komisji Nauk Farmaceutycznych PAU*, które później zostały przekształcone w *Dissertationes Pharmaceuticae*. W latach 1958-1970 pełniła obowiązki opiekuna naukowego wydawnictwa skryptowych w Akademii Medycznej w Krakowie. Brała również czynny udział w pracach stowarzyszeń naukowych, organizacji społecznych oraz komitetów i komisji naukowych. Była członkiem Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. M. Kopernika, Amerykańskiego Towarzystwa Postępu Nauk (ASSS), Komisji Biologicznej Krakowskiego Oddziału PAN, Komisji Farmaceutycznej Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Komitetu Botanicznego PAN, Zespołu Historii Botaniki PAN, Rady Naukowej Ogródu Botanicznego UJ, a także członkiem komitetów redakcyjnych kilku czasopism, m. in. *Annales Academiae Medicae Cracoviensis*. Za swe wybitne zasługi została odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Srebrnym Krzyżem Zasługi oraz wyróżniona Nagrodą I stopnia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej, a także licznymi nagrodami rektora Akademii Medycznej.

Z dniem 1.X.1971 roku I. Turowska przeszła na emeryturę; lecz w dalszym ciągu związana była z pracą naukową i organizacyjną macierzystej Katedry. Do końca zachowała wspaniałą pamięć i zdolność do pracy. W maju 1989 r. zdołała jeszcze przygotować

i oddać do druku III wydanie skryptu *Rośliny nasienne*.

Odeszła po kilkutygodniowej chorobie, pełna wewnętrznego spokoju i godności, pogodzona z odwiecznym losem ziemskiego przemijania, wypełniając do końca obowiązki naukowca i nauczyciela akademickiego. Liczne grono uczestników uroczystości pogrzebowych żegnało Profesor Irenę Turowską na Mszy Św. żałobnej, a następnie na Cmentarzu w Bronowicach Wielkich.

Bogaty i cenny dorobek naukowy prof. I. Turowskiej został utrwalony w krajowym i światowym piśmiennictwie, natomiast wspaniałe cechy Jej charakteru: skromność, pracowitość, dobroć i życzliwość pozostaną w pamięci osób, które miały szczęście z Nią współpracować. Śmierć prof. I. Turowskiej jest bolesną i niepowetowaną stratą dla polskiej nauki, w szczególności dla dyscyplin związanych z lekkiem roślinnym. Wydział Farmaceutyczny oraz Zespół Katedry Botaniki Farmaceutycznej Akademii Medycznej w Krakowie straciły wspaniałego Wychowawcę i Nauczyciela młodzieży studenckiej.

Jan GRZYBEK

PROF. DR RYSZARD BOHR

(15.I.1926-19.XII.1987)

Urodził się w Kołomyi. Po wojnie, w 1946 roku zamieszkał w Toruniu, gdzie ukończył studia biologiczne na Uniwersytecie M. Kopernika. Na uczelni tej zdobył wszystkie kolejne stopnie i tytuły naukowe. Był autorem wielu prac z dziedziny algologii i ekologii. Profesor Ryszard Bohr był członkiem wielu krajowych i międzynarodowych organizacji naukowych, redaktorem czasopism naukowych w kraju i za granicą. Położył ogromne zasługi dla Uniwersytetu M. Kopernika zarówno jako dziekan Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi oraz prorektor i rektor uczelni, oraz jako organizator życia naukowego, m. in. kierownik Zakładu Taksonomii, Ekologii Roślin i Ochrony Przyrody UMK. Odszedł w pełni sił twórczych.

Marta LUŚCIŃSKA

DR ANDRZEJ OLEKSOWICZ

(4.IV.1952-23.IX.1989)

Urodził się w Gdańsku. Studia biologiczne oraz kariera naukowa dr A. Oleksowicza związane były z Uniwersytetem M. Kopernika w Toruniu. Tam właśnie, pod kierunkiem prof. R. Bohra, specjalizował się w taksonomii i ekologii glonów. Przygotował rozprawę habilitacyjną pt. *Dynamika zbiorowisk glonów w troficznie zróżnicowanych jeziorach Pojezierza Kaszubskiego*. Praca ta uzyskała bardzo przychylne opinie recenzentów, niestety śmierć

jej Autora przerwała rozpoczęty przewód habilitacyjny. Doktor Andrzej Oleksowicz był członkiem kilku towarzystw naukowych, pełnił ostatnio funkcję wiceprzewodniczącego Sekcji Fykologicznej PTB. Zmarł nagle 23 września 1989 roku wracając z naukowej wyprawy na Spitsbergen.

Marta LUŚCIŃSKA

ROCZNICE, JUBILEUSZE ANNIVERSARIES, JUBILEES

ANTONI REHMAN (REHMANN)
(1840–1917)
W 150-ROZNICĘ URODZIN

Antoni Rehman (Rehmann) (1840–1917)
– in 150th anniversary of his birth

W gronie polskich uczonych Antoni Rehman zajmuje szczególną pozycję. Wybitny podróżnik należący do pionierów badań przyrodniczych Południowej Afryki, Krymu i Kaukazu, znakomity

znawca flory Europy, łączył zainteresowania botaniczne z szeroką wiedzą geograficzną. W dziejach nauki polskiej zapisał się przede wszystkim jako jeden z pierwszych fitogeografów i autor pionierskich opracowań z zakresu geografii fizycznej Polski. W nauce światowej ceniony jest jako twórca ogromnej kolekcji zielnikowej roślin naczyniowych i mszaków z Południowej Afryki i Azji Mniejszej, oraz odkrywca wielu nowych gatunków. Sto pięćdziesiąta rocznica urodzin, przypadająca w maju 1990 roku jest okazją do przypomnienia najważniejszych faktów z jego życia i działalności naukowej.

13.V.1840 – Antoni Rehman urodził się w Krakowie w rodzinie mistrza kominarskiego Józefa Rehmana i Anny z Piotrowskich. Jego ojciec pochodził ze spolonizowanej rodziny niemieckiej, która przybyła do Polski na początku XIX w. W metryce urodzenia nazwisko posiada pisownię niemiecką (Rehmann). W przyszości uczony ogłaszając prace w języku polskim będzie używał pisowni spolszczonej (Rehman). O związku rodziny Rehmannów z kulturą polską świadczy fakt, że brat botanika Feliks zginął w powstaniu styczniowym (1863), drugi brat Stanisław (1838–1899) zasłużył się w dziejach Krakowa jako m. in. założyciel Parku Krakowskiego, istniejącego do dzisiejszego dnia.

1853–1860 – Antoni Rehman uczęszcza do Gimnazjum św. Anny (Nowodworskiego) w Krakowie. Z tego okresu datują się Jego pierwsze zainteresowania botaniką – wpływ wybitnego podróżnika, odkrywcy nowych gatunków w Południowej Ameryce, Józefa Warszewicza (1812–1866), inspektora Ogrodu Botanicznego. Utrzymuje również kontakt z Franciszkiem Herbichem (1791–1865), lekarzem wojskowym, autorem wielu prac florystycznych.

1860–1863 – Studiuje na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, głównie pod kierunkiem profesora botaniki Ignacego Rafała Czerwiakowskiego (1808–1882), zasłużonego autora podręczników uniwersyteckich. W 1862 r. ogłasza swoją pierwszą pracę florystyczną pt. *Die Gefäss – Kryptogamen von Westgalizien*.

1863–1867 – Pracuje na stanowisku asystenta katedry botaniki w Uniwersytecie Jagiellońskim.

13.I.1865 – Uzyskuje tytuł doktora filozofii na podstawie niepublikowanej pracy pt. *O życiu roślin słów kilka*. W tym samym roku zostaje członkiem Komisji Fizjograficznej Towarzystwa Naukowego Krakowskiego (od 1872 r. – Akademii Umiejętności), w której działa niezwykle aktywnie przez długie lata.

1865 – Odbywa pierwszą naukową podróż do Galicji Wschodniej, korzystając z poparcia finansowego mecenasza nauki Włodzimierza Dzieduszyckiego (1825–1899).

1866/1867 – Przebywa przez kilka miesięcy na Uniwersytecie w Monachium, gdzie prowadzi bada-